

Клочко Оксана Віталіївна
докторант кафедри педагогіки і професійної освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
кандидат педагогічних наук, доцент

ПРОЕКТУВАННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

***Анотація.** Важливим завданням сучасної вищої освіти є формування здатності студентів до застосовування інформаційно-комунікаційних технологій у майбутній професійній діяльності, що сприятиме процесу самовдосконалення, самоосвіти, творчого розвитку особистості впродовж життя. У статті на основі теорії систем, інтегрованого підходу розроблено модель науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечує розвиток компетентностей (інтегральної, загальних спеціальної (фахових, предметних)) шляхом формування достатнього та високого рівнів складових інформаційної компетентності майбутніх менеджерів аграрного виробництва за допомогою організації цілеспрямованого освітнього процесу. Система містить складові: цільовий блок, методологічний блок, блок педагогічних умов, змістовий блок, діагностично-порівняльний.*

***Ключові слова:** професійна підготовка, майбутні менеджери, науково-методична система, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційна компетентність, заклад вищої освіти аграрного профілю*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науково-практичними завданнями. Розвиток інформаційного суспільства, входження України у світовий освітній простір визначають як основні пріоритетні напрями трансформації системи освіти, модернізації і підвищення якості освіти. Досвід показує, що цей складний процес потребує вирішення широкого кола питань. Одним із шляхів розв'язання поставленої задачі є удосконалення інформаційного освітнього середовища, зокрема, розробка науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у напрямі відповідності вимог суспільства до підготовки фахівців з менеджменту.

Актуальність професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва (ММАВ) із застосуванням засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) обумовлена: тим, що ІКТ є сучасним і

пріоритетним напрямом розвитку та реалізації аграрних технологій; підвищенням вимог до рівня фундаментальної підготовки студентів у галузі ІКТ; використанням ІКТ у всіх сферах людської діяльності; створенням умов для особистісного розвитку суб'єкта навчання; потребою формування професійних компетентностей майбутніх фахівців; потребою забезпечення адаптації до темпу, рівня навчання майбутнього фахівця; необхідністю забезпечення інтерактивної взаємодії учасників навчального процесу, науковців, фахівців відповідної галузі знань, потенційних роботодавців.

Аналіз останніх досліджень і визначення невирішених аспектів даної проблеми. Дослідження питання використання сучасних ІКТ в аграрній освіті з урахуванням зазначених вище вимог виявило суперечності між соціальним замовленням суспільства, актуальними вимогами до рівня професійної підготовки ММАВ, необхідністю коригування теорії і методики застосування засобів сучасних ІКТ відповідно до їх стрімкого розвитку і новітніх досягнень та існуючою теорією і методикою їх застосування у професійній підготовці ММАВ; між високим рівнем вимог до компетентностей менеджерів аграрного виробництва та недостатнім теоретико-методологічним обґрунтуванням необхідності застосування засобів сучасних ІКТ у професійній підготовці ММАВ; між необхідністю цілеспрямованої підготовки ММАВ до навчання впродовж усього життя, професійного саморозвитку, професійної мобільності та недосконалістю відповідних технологій такої підготовки із застосуванням засобів сучасних ІКТ.

У процесі проведення дослідження ми з'ясували, що професійна підготовка менеджерів забезпечується цілісною науково-методичною системою професійної підготовки ММАВ із застосуванням засобів сучасних ІКТ, що ґрунтується на законодавчо-нормативній базі, теоретико-методологічній основі, якісному організаційно-методичному забезпеченні, засобах діагностики.

Проведений аналіз наукової літератури, результати власних досліджень дають змогу говорити про те, що зміна характеру науково-інформаційної діяльності, розвиток ІКТ, прискорення темпів розвитку науки і техніки сприяють

до якісним змінам інформаційного освітнього середовища. Так, В. Биков доводить, що реалізація відкритої освіти з використанням ІКТ сприяє мобільності доступу до освітніх послуг, індивідуалізації освіти, неперервності освіти, розвитку інклюзивної освіти [1, с. 23]. У працях І. Булах зазначено, що інформаційні «технології являють собою широкий спектр нових засобів надбання знань практично в усіх сферах діяльності людини» [2, с. 50]. І. Зязюн визначає системний, діяльнісний, особистісний, інформаційний підходи пріоритетними в організації освітнього процесу у комп'ютерному середовищі [3; 4, с. 414].

Проаналізувавши напрями зміни характеру науково-інформаційної діяльності під впливом ІКТ, розглянуті в працях вітчизняних і зарубіжних науковців, зазначимо, що використання сучасних ІКТ в навчальному процесі у закладах вищої освіти часто зводиться до використання відповідного програмного забезпечення і окремих методик його застосування та не вирішує фундаментальних проблем змісту, методів і організаційних форм навчання [5]. Разом з тим, наявність інформаційного освітнього середовища, що формується на основі засобів ІКТ, потребує розроблення нових підходів до організації педагогічного процесу та врахування психологічних факторів, що впливають на процес пізнання.

Підкреслюючи значний внесок дослідників у розробку науково-методичних систем професійної підготовки майбутніх фахівців, зауважимо, що проблема постановки цілей, формування змісту, організаційних форм і методів, засобів навчання, результатів професійної підготовки ММАВ засобами сучасних ІКТ залишається невирішеною.

Складовою цієї проблеми є розробка компонент науково-методичної системи, що забезпечать якісну підготовку майбутніх фахівців з менеджменту, з урахуванням умов стрімкого розвитку суспільства, збільшення обсягів даних, науково-технічного прогресу, особливо, у галузі ІКТ, зміни вимог до професійної підготовки ММАВ відповідно до суспільного замовлення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розробка науково-методичної системи професійної підготовки ММАВ засобами сучасних ІКТ;

формування основних складових даної науково-методичної системи на основі вимог суспільства до професійної підготовки ММАВ із застосуванням засобів сучасних ІКТ, структурної організації системи освіти України, законодавчих, нормативних документів, результатів наукових досліджень, особливостей методичного забезпечення, специфічних особливостей професійної підготовки ММАВ.

Виклад основних результатів дослідження. Найвний до теперішнього часу практичний досвід навчання та теоретичні дослідження показують, що для ефективної підготовки і реалізації освітнього процесу в сучасних інформаційно-освітніх середовищах необхідна трансформація існуючої науково-методичної системи відповідно до умов розвитку засобів ІКТ. Саме функціональні можливості ІКТ дозволяють забезпечити основні принципи відкритої освіти – відкрите планування навчання, індивідуальна освітня модель, вільний доступ до якісної освіти, свобода вибору тематики, темпу, часу і місця навчання, мобільність, рівний доступ учасників навчального процесу до освітніх систем,

Системний підхід надає змогу вивчати процес професійної підготовки ММАВ із застосуванням засобів сучасних ІКТ як складову системи політики нашої держави та всесвітньої політики у галузі професійної підготовки студентів на основі методики застосування засобів сучасних ІКТ. Усі складові науково-методичної системи освіти ММАВ із застосуванням засобів сучасних ІКТ – мета, зміст, форми, методи, засоби – повинні бути взаємопов'язані та взаємодіяти з метою досягнення високих якісних показників підготовки фахівців. Система організаційних та дидактичних засобів навчального процесу визначається основними принципами цілісності, ієрархічності, структурованості, множинності, системності та складається із взаємопов'язаних структурованих елементів (цільового, методологічного, змістового, організаційного-діяльнісного, діагностично-порівняльного) [6]. Важливим методом проведення дослідження у рамках системного підходу є структурно-функціональний аналіз.

З метою ефективного впровадження у процес навчання сучасних освітніх технологій із застосуванням засобів ІКТ необхідно розробити відповідну науково-

методичну систему управління освітньою діяльністю на базі ІКТ, етапами розроблення і впровадження якої є: перший етап – розробка технологічного середовища для організації і здійснення педагогічного процесу на основі засобів ІКТ; другий етап – організація освітнього процесу на базі засобів ІКТ; третій етап – визначення та врахування психолого-педагогічних особливостей використання інформаційних освітніх технологій у педагогічній діяльності; четвертий етап – контроль результатів навчальної діяльності. Реалізація розглянутих вище етапів розроблення системи управління навчальною діяльністю на базі ІКТ дає змогу зробити процес навчання конструктивним, діагностованим і керованим за допомогою стратегічного планування і педагогічного проектування, реалізації узгоджених стратегічно педагогічних і технічних рішень.

Науково-методична система професійної підготовки ММАВ із застосуванням засобів сучасних ІКТ є складною педагогічною системою, що ґрунтується на описаних та теоретично обґрунтованих моделях побудови педагогічної діяльності; містить сукупність взаємопов'язаних складових, властивих педагогічній системі, які необхідні для організації цілеспрямованого впливу на формування особистості: цілі, зміст, засоби, організаційні форми та методи. Вона здійснює реалізацію ціннісно-сміслових, нормативних, технологічних і процесуально-результативних функцій педагогічної діяльності [7]; складається з сукупності взаємопов'язаних методів, засобів, процесів, які є необхідними для цілеспрямованого педагогічного впливу на процес формування визначених особистих якостей студента [8]; забезпечує реалізацію поставлених цілей розвитку особистості [9]; містить складні взаємопов'язані підсистеми – гностичну, особистісну, технологічну, змістову, науково-методичну, операційну, управлінську, процесуально-діяльнісну, експериментальну.

Науково-методична система професійної підготовки ММАВ засобами сучасних ІКТ є цілісною системою розвитку інтегральної, загальних, спеціальних (фахових, предметних) компетентностей. Розробку даної системи будемо здійснювати на теретико-дидактичних засадах з точки зору діяльнісного підходу.

Структурними компонентами науково-методичної системи професійної підготовки ММАВ засобами сучасних ІКТ є (рис. 1):

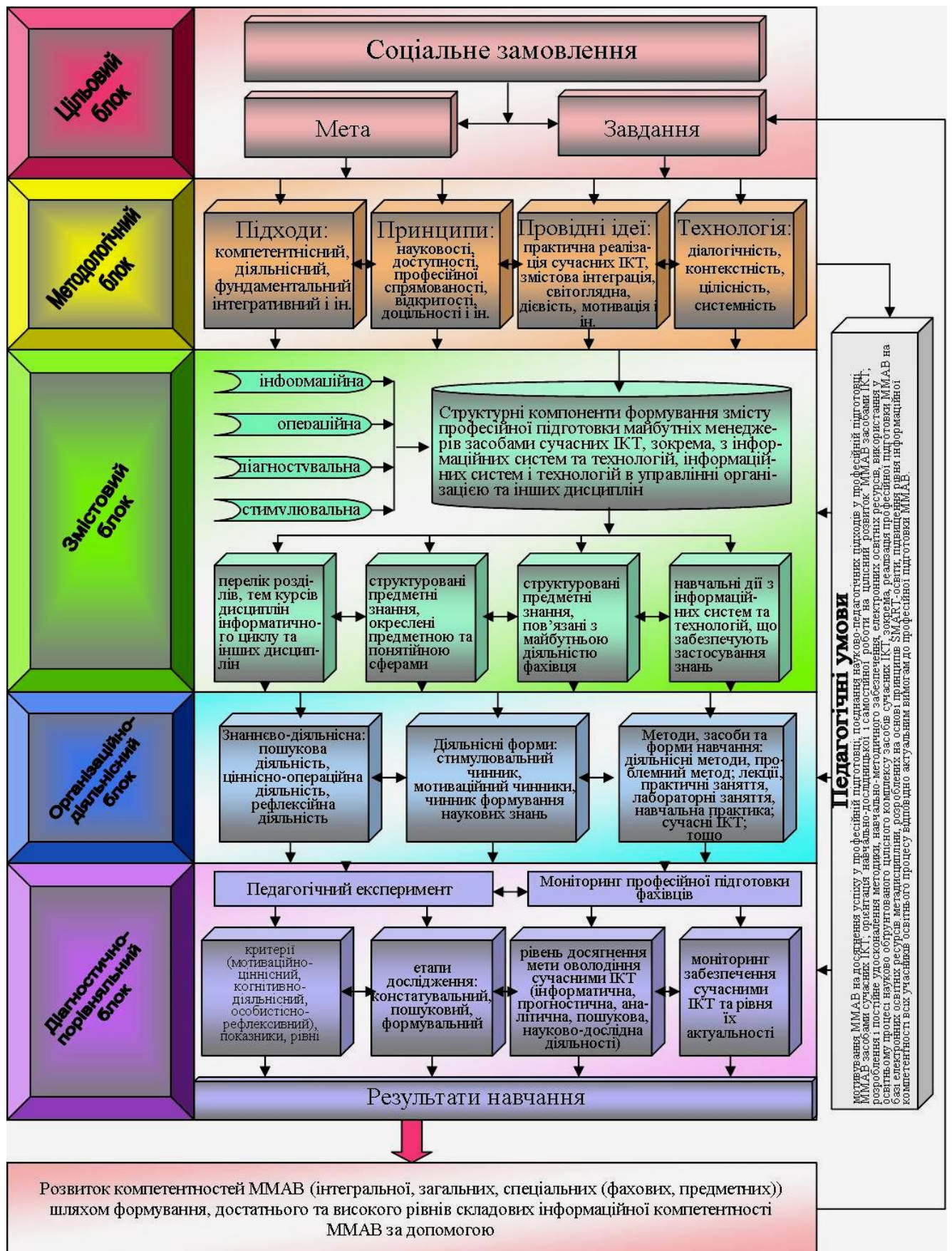

Рис. 1. Структурно-функціональна модель науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій

1) цільовий блок, що визначає мету та завдання професійної підготовки ММAB засобами сучасних ІКТ відповідних соціальному замовленню на підготовку фахівців у даній галузі, що передбачає оволодіння компетентностями, зокрема, опанування здатностями вирішувати спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері управління організаціями, формування інформаційної культури майбутнього менеджера;

2) методологічний блок, що визначає основні підходи до професійної підготовки студентів-менеджерів (особистісно-орієнтований, компетентнісний, діяльнісно-праксеологічний, фундаментальний, інтегративний та ін.), принципи (науковості, доступності, професійної спрямованості, відкритості, доцільності та ін.); провідні ідеї (практична реалізація сучасних ІКТ, змістова інтеграція, світоглядна ідея, дієвість, мотивація та ін.); технологія (діалогічність, контекстність, цілісність, системність та ін.);

3) змістовий блок визначає інформаційну, операційну, діагностувальну, стимулювальну, структурні компоненти формування змісту професійної підготовки майбутніх менеджерів засобами сучасних ІКТ, зокрема, з інформаційних систем та технологій, інформаційних систем і технологій в управлінні організацією та інших дисциплін, а саме: перелік розділів, тем курсів дисциплін інформатичного циклу та інших дисциплін; структуровані предметні знання, окреслені предметною та понятійною сферами; структуровані предметні знання, пов'язані з майбутньою діяльністю фахівця; навчальні дії з інформаційних систем та технологій, що забезпечують застосування знань;

4) організаційно-діяльнісний (технологічний) блок визначає компоненти: знаннево-діялісну (пошукова діяльність, ціннісно-операційна діяльність, рефлексивна діяльність та ін.); діяльнісні форми (стимулювальний чинник, мотиваційний чинник, чинник формування наукових знань та ін.); методи, засоби та форми навчання (діяльнісні методи, проблемний метод; лекції, практичні заняття, лабораторні заняття, навчальна практика, виробнича практика, переддипломна практика; засоби (сучасні ІКТ) та ін.);

5) діагностично-порівняльний блок складається зі структури педагогічного експерименту (складовими якої є критерії (маотиваційно-ціннісний, когнітивно-

діяльнісний, особистісно-рефлексивний), показники, рівні, вимірники) та етапів дослідження (констатувальний, пошуковий, формувальний)), структури моніторингу професійної підготовки ММАВ (рівень досягнення мети оволодіння сучасними ІКТ (інформатична, прогностична, аналітична, пошукова, науково-дослідна діяльності), моніторинг забезпечення сучасними ІКТ та рівня їх актуальності), результатів навчання.

У результаті дослідження визначено такі педагогічні умови, що забезпечують реалізацію науково-методичної системи професійної підготовки ММАВ засобами сучасних ІКТ: мотивування ММАВ на досягнення успіху у професійній підготовці; поєднання науково-педагогічних підходів у професійній підготовці ММАВ засобами сучасних ІКТ; орієнтація навчально-дослідницької і самостійної роботи на цілісний розвиток ММАВ засобами ІКТ; розроблення і постійне удосконалення методики, навчально-методичного забезпечення, електронних освітніх ресурсів, використання у освітньому процесі науково обґрунтованого цілісного комплексу засобів сучасних ІКТ, зокрема, реалізація професійної підготовки ММАВ на базі електронних освітніх ресурсів метадисципліни, розроблених на основі принципів SMART-освіти; підвищення рівня інформаційної компетентності всіх учасників освітнього процесу відповідно актуальним вимогам до професійної підготовки ММАВ.

У результаті реалізації науково-методичної системи професійної підготовки ММАВ засобами сучасних ІКТ розвиток компетентностей ММАВ (інтегральної, загальних, спеціальних (фахових, предметних)) шляхом формування достатнього та високого рівнів складових інформаційної компетентності ММАВ за допомогою організації цілеспрямованого освітнього процесу.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Важливими етапами реалізації педагогічного процесу, в основу якого покладено засоби ІКТ, є: розробка технологічного середовища для організації і здійснення педагогічного процесу, організація навчального процесу, визначення та врахування психолого-педагогічних особливостей використання інформаційних освітніх технологій в педагогічній діяльності, діагностика

результатів навчальної діяльності. У нашому дослідженні на основі теорії систем, інтегрованого підходу розроблено модель науково-методичної системи професійної підготовки ММАВ засобами сучасних ІКТ, що забезпечує розвиток компетентностей ММАВ (інтегральної, загальних, професійних) шляхом формування достатнього та високого рівнів складових інформаційної компетентності ММАВ за допомогою організації цілеспрямованого освітнього процесу. Розроблена модель науково-методичної системи професійної підготовки ММАВ засобами сучасних ІКТ можуть використовуватись з метою організації і проведення педагогічного процесу у ЗВО аграрного профілю, що здійснюють освітню діяльність із застосуванням сучасних ІКТ на різних рівнях їх впровадження у навчальний процес.

Отримані результати дослідження дали змогу визначити деякі *напрями подальших розвідок*: дослідження на предмет оцінки ефективності методик застосування засобів сучасних ІКТ у професійній підготовці ММАВ; розробка науково-методичної системи дистанційної освіти ММАВ з використанням сучасних ІКТ; впровадження досвіду застосування сучасних ІКТ в контексті міжнародних інтеграційних процесів у професійній освіті України.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: [монографія] / В.Ю. Биков. – К. : Атіка, 2009. – 684 с.
2. Булах І. Є. Теорія і методика комп'ютерного тестування успішності навчання (на матеріалах медичних навчальних закладів) / Булах І. Є. // Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Київський ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 1995. – 430 с.
3. Зязюн І. А. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: [монографія] //за ред. І. А. Зязюна. – К.: Віпол, 2000. – 636 с.
4. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії: монографія / І. А. Зязюн. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.
5. Жалдак М. І. Проблеми фундаменталізації змісту навчання інформатичних дисциплін / М. І. Жалдак // Педагогічні обрії: науково-методичний журнал управління освіти і науки Чернігівської обласної державної адміністрації і Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського. – Чернігів: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – № 1 (79). – 2015. – С. 3–17.
6. Бабанский Ю. К. Педагогика [Текст] : учеб. пособие / Ю. К. Бабанский [и др.]; Под ред. Ю. К. Бабанского. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Просвещение, 1988. – 479 с. – (Учебное пособие для педагогических институтов).
7. Найн А. Я. Технология работы над диссертацией по гуманитарным наукам / А. Я. Найн; Ур. гос. акад. физ. культуры. – 2. изд., перераб. и доп. – Челябинск : Ур. гос. акад. физ. культуры, 2000. – 185, [2] с. : ил.; 20 см.

8. Беспалько В. П. Основы теории педагогических систем: проблемы и методы психолого-педагогического обеспечения технических обучающих систем: монография / В. П. Беспалько. – Воронеж : Издательство Воронежского университета, 1977. – 304 с.

9. Безрукова В. С. Основные категории теории воспитания и их функции в развитии педагогической науки : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 история и теория педагогики / В. С. Безрукова ; Академия педагогических наук СССР, НИИ профессионально-технической педагогики. – Казань, 1983. – 404 с.

Клочко Оксана Витальевна

докторант кафедры педагогики и профессионального образования
Винницкого государственного педагогического университета
имени Михаила Коцюбинского
кандидат педагогических наук, доцент

**ПРОЕКТИРОВАНИЕ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ
АГРАРНОГО ПРОИЗВОДСТВА СРЕДСТВАМИ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННО-
КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ**

***Аннотация.** Важной задачей современного высшего образования является формирование способности студентов к применению информационно-коммуникационных технологий в будущей профессиональной деятельности, что будет способствовать процессу самосовершенствования, самообразования, творческого развития личности в течение жизни. В статье на основе теории систем, интегрированного подхода разработана модель научно-методической системы профессиональной подготовки будущих менеджеров аграрного производства средствами современных информационно-коммуникационных технологий, обеспечивает развитие компетенций (интегральной, общин, специальной (профессиональных, предметных)) путем формирования достаточного и высокого уровней составляющих информационной компетентности будущих менеджеров аграрного производства при помощи организации целенаправленного образовательного процесса. Система содержит составляющие: целевой блок, методологический блок, блок педагогических условий, содержательный блок, диагностико-сравнительный.*

***Ключевые слова:** профессиональная подготовка, будущие менеджеры, научно-методическая система, информационно-коммуникационные технологии, информационная компетентность, учреждение высшего образования аграрного профиля.*

Klochko Oksana Vitalyivna

doctoral student at the Department of Education and Professional Education
Vinnytsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsiubynskyi
candidate of pedagogical sciences, associate professor

**DEVELOPS THE SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL SYSTEM FOR PROFESSIONAL TRAINING OF
FUTURE MANAGERS IN AGRICULTURAL PRODUCTION USING THE LATEST
INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES**

***Abstract.** An important task of modern higher education is the formation of the ability of students to apply information and communication technologies in future professional activities, which will facilitate the process of self-improvement, self-education, creative development of personality throughout life. In the article on the basis of the theory of systems, the integrated approach the model of the scientific and methodical system of professional training of future managers of agrarian production by means of modern information and communication technologies is developed, which provides development of competencies (integral, general special (professional, subject)) by forming sufficient and high levels of components informational competence of future managers of agrarian production through the organization of a purposeful educational process. The system contains components: the target block, the methodological block, the block of pedagogical conditions, the content block, diagnostic-comparative.*

***Reference words:** professional training, future managers, scientific and methodical system, information and communication technology, information competence, agricultural institution for higher education.*